

Българско училище „Чучулига“
Кройдън, Южен Лондон, Великобритания

Учебна програма
по
литература
за 9 и 10 клас
за обучение на ученици в чужбина *

Характер на учебната програма

9 клас

Обучението по литература в 9 клас разширява и допълва овладените знания и придобитите умения в прогимназиалния етап, свързани с различни културни епохи и литературни периоди, с тълкуване на литературен текст съобразно жанровите и културноисторическите му характеристики и съобразно принадлежността му към литературно направление и/или период, както и с изграждането на комуникативните компетентности на учениците.

Очакваните резултати в областта на социокултурните компетентности са свързани с овладяването на знания за светогледните идеи, характерни за периода от Освобождението до Първата световна война, както и със съотнасянето на интерпретирани в текстове от тези епохи и периоди ценности и норми, проблеми и конфликти с личния опит на ученика, а също и с познаването на отношенията автор – текст – читател и с уменията за оценяване начини на въздействие на текст.

Очакваните резултати в областта на литературните компетентности са свързани с уменията за тълкуване на различни като културен произход, принадлежност към литературно направление и/или период и жанр текстове. Литературните компетентности може да се изграждат на базата на посочените в програмата творби и на други тематично близки текстове по избор на учителя.

Очакваните резултати в областта на комуникативните компетентности са свързани с уменията за създаване и възприемане на реч (есе, резюме) както откъм смисловата ѝ, така и откъм действената ѝ страна, а също и с уменията за езиково посредничество и с интерактивните умения на ученика за културно изразяване и творчество, с развиване на неговите изследователските умения и творческо въображение.

10 клас

Обучението по литература в 10 клас разширява и допълва овладените знания и придобитите умения в класовете от първия гимназиален етап, свързани с различни културни епохи, като цели овладяване на компетентности по отношение на българската литература и проявленията на различни литературни направления в нея, развива уменията за тълкуване на литературен текст съобразно жанровите и културноисторическите му характеристики.

Очакваните резултати в областта на социокултурните компетентности са свързани с овладяването на знания за светогледните идеи, характерни за българската литература от периодите между двете световни войни и след Втората световна война, както и с познаването на отношенията автор – текст – читател и с уменията за оценяване на начини на въздействие на текст.

Очакваните резултати в областта на литературните компетентности са свързани с уменията за тълкуване на различни като период на създаване и жанр текстове. Литературните компетентности може да се изграждат на базата на посочените в програмата творби и на други тематично близки текстове по избор на учителя.

Очакваните резултати в областта на комуникативните компетентности са свързани с уменията за създаване и възприемане на реч (есе, резюме) както откъм смисловата ѝ, така и откъм действената ѝ страна, а също и с уменията за езиково посредничество и с интерактивните умения на ученика за културно изразяване и творчество, с развиване на неговите изследователските умения и творческо въображение.

Годишният брой часове за изучаване на български език и литература за 9 и 10 кл. от 72 до 90 часа. Разпределението на часовете между компонентите Български език и Литература, както и между модулите в компонента Български език, е по преценка на преподавателя.

Очаквани резултати от обучението в края на учебната година

9 клас

1. Литературни знания и умения

- Тълкува изучените творби съобразно културноисторическите им характеристики.
- Разпознава словесни форми, родове и жанрове на литературата.
- Тълкува изучените творби съобразно родовите и/или жанровите им характеристики.
- Разпознава литературни похвати, тропи и фигури и обяснява функциите им в изучените творби.

2. Комуникативни умения

- Създава резюме на съдържанието на (откъс от) изучен повествователен текст с определена комуникативна цел. Създава есе по морален проблем, интерпретиран в изучен (откъс от) литературен текст, с определена комуникативна цел.
- Спазва книжовните езикови правила.
- Анализира и критично оценява свои и чужди резюмета според осъществяването на комуникативните им цели. Анализира и критично оценява свои и чужди есета по морален проблем според осъществяването на комуникативните им цели.

4. Социокултурни знания и умения

- Различава светогледни идеи, характерни за периода от Освобождението до Първата световна война.
- Свързва изучените творби с имената на техните автори, с жанровете, с героите, със сюжетите и с мотивите им, с културната епоха на създаването им и със съответното литературно направление.
- Идентифицира и оценява специфични начини за въздействие в изучените творби.

10 клас

- Тълкува изучавани творби от българската литература от периодите между двете световни войни и след Втората световна война съобразно културноисторическите им характеристики.
- Разпознава словесни форми, родове и жанрове на литературата.
- Тълкува изучавани творби съобразно родовите и/или жанровите им характеристики.
- Разпознава литературни похвати, тропи и фигури и обяснява функциите им в изучавани творби.

- Създава есе по граждански проблем, интерпретиран в изучаван (откъс от) литературен текст с определена комуникативна цел.
- Спазва книжовните езикови норми.
- Анализира и критично оценява свои и чужди есета и свои и чужди резюмета според осъществяването на комуникативните им цели.

- Различава светогледни идеи, характерни за българската култура през периодите между двете световни войни и след Втората световна война и обяснява прилики и разлики помежду им в контекста на културната динамика.
- Свързва изучаваните творби с имената на техните автори, с жанровете, с героите, със сюжетите и с мотивите им, с културната епоха на създаването им и съответното литературно направление.
- Идентифицира и оценява в изучавани творби от българската литература от периодите между двете световни войни и след Втората световна война специфични начини на въздействие.

Учебно съдържание

9 клас

Литературни теми

Главна тема за 9 кл.: Българската литература от периода от Освобождението до Първата световна война

- Различава отличителни за българската култура от периода от Освобождението до Първата световна война светогледни идеи.

„Епопея на забравените“ (Ив. Вазов) („Левски“, „Опълченците на Шипка“)

- Разпознава жанрови характеристики на *поемата* и *ода*, проявени в „Левски“ и „Опълченците на Шипка“.
- Тълкува „Левски“ и „Опълченците на Шипка“ съобразно жанровите и/или културноисторическите характеристики на творбите.
- Обяснява мотивацията за действията и/или бездействието на героите чрез сюжета в „Левски“ и „Опълченците на Шипка“.
- Познава значението на понятието метафора.
- Познава значението на понятието метонимия.
- Разпознава метафори и метонимии в „Левски“ и „Опълченците на Шипка“ и обяснява функциите им.
- Идентифицира и оценява в „Левски“ и „Опълченците на Шипка“ специфични начини на въздействие.

Из „Под игото“, главите „Гост“, „Новата молитва на Марка“, „Пиянството на един народ“

- Разпознава жанрови характеристики на романа, проявени в „Под игото“.
- Тълкува откъси от „Под игото“ съобразно жанровите и/или културноисторическите характеристики на творбата.
- Разпознава литературни похвати, тропи и фигури в откъси от „Под игото“ и обяснява функциите им.

10 клас

1. Българската литература от периода между двете световни войни

- Различава отличителни за българската култура от периода между двете световни войни светогледни идеи.
- Съпоставя светогледни идеи, характерни за българската литература от периода от Освобождението до Първата световна война и българската литература от периода между двете световни войни, и обяснява прилики и разлики помежду им в контекста на културната динамика.

„Септември“ (Гео Милев)

- Разпознава жанрови характеристики на поемата, проявени в „Септември“. Тълкува „Септември“ съобразно жанровите и/или културноисторическите характеристики на творбата.
- Познава значението на понятието експресионизъм.
- Различава проявления на характерни черти на експресионизма в „Септември“ и тълкува творбата съобразно посочените проявления.
- Оценява завършека на „Септември“ във връзка с изразените в творбата преживявания.
- Разпознава литературни похвати, тропи и фигури в „Септември“ и обяснява функциите им.
- Идентифицира и оценява в „Септември“ специфични начини на въздействие.

„Зимни вечери“ (Хр. Смирненски)

- Познава значението на понятието *лирически цикъл*.
- Разпознава жанрови характеристики на лирическия цикъл, проявени в „Зимни вечери“.
- Тълкува (откъси от) „Зимни вечери“ съобразно жанровите и/или културноисторическите характеристики на творбата.
- Разпознава литературни похвати, тропи и фигури в „Зимни вечери“ и обяснява функциите им.

- Различава в откъси от „Под игото“ основни идеи и ги съпоставя с цикъла „Епопея на забравените“.

Из „Бай Ганьо. Невероятни разкази за един съвременен българин“: „Бай Ганьо се върна от Европа“ (А.Константинов)

- Разпознава родови характеристики на епоса, проявени в творбата.
- Тълкува „Бай Ганьо се върна от Европа“ съобразно родовите и/или културноисторическите характеристики на творбата.
- Разпознава литературни похвати в „Бай Ганьо се върна от Европа“ и обяснява функциите им.

„Сърце на сърцата“ (П. П. Славейков)

- Разпознава жанрови характеристики на поемата, проявени в „Сърце на сърцата“.
- Тълкува „Сърце на сърцата“ съобразно жанровите и/или културноисторическите характеристики на творбата.
- Познава значението на естетическия индивидуализъм в контекста на модернизма. Различава проявления на характерни черти на естетически индивидуализъм в „Сърце на сърцата“ и тълкува творбата съобразно посочените проявления.
- Оценява завършека на „Сърце на сърцата“ във връзка със сюжета на творбата и/или с изразените в нея преживявания.
- Разпознава литературни похвати, тропи и фигури в „Сърце на сърцата“ и обяснява функциите им.

„Обичам те“, „Маска“, „Две хубави очи“ (П. Яворов)

- Разпознава родови характеристики на лириката, проявени в „Обичам те“ и „Две хубави очи“.
- Тълкува „Обичам те“ и „Две хубави очи“ съобразно родовите и/или културноисторическите характеристики на творбите.
- Различава проявления на характерни черти на символизма в „Обичам те“ и „Маска“ и тълкува творбите съобразно посочените проявления.
- Разпознава литературни похвати, тропи и фигури в „Обичам те“ и „Две хубави очи“ и обяснява функциите им.

- Идентифицира и оценява в „Зимни вечери“ специфични начини на въздействие.

„Повест“ (А. Далчев)

- Анализира отношението между заглавието на творбата и нейните литературнородови характеристики.
- Тълкува проявите и функциите на предметната естетика в „Повест“.
- Разпознава литературни похвати, тропи и фигури в „Повест“ и обяснява функциите им.

„Индже“, „Албена“ (Й. Йовков)

- Разпознава жанрови характеристики на разказа, проявени в „Индже“ и „Албена“.
- Тълкува „Индже“ и „Албена“ съобразно жанровите и/или културноисторическите характеристики на творбите.
- Разпознава литературни похвати, тропи и фигури в „Индже“ и „Албена“ и обяснява функциите им.
- Идентифицира и оценява в „Индже“ и „Албена“ специфични начини на въздействие.

„Писмо“ („Ти помниш ли...“) (Н. Вапцаров)

- Разпознава родови характеристики на лириката, проявени в „Писмо“ („Ти помниш ли...“). Тълкува „Писмо“ („Ти помниш ли...“) съобразно родовите и/или културноисторическите характеристики на творбите.
- Разпознава литературни похвати, тропи и фигури в „Писмо“ („Ти помниш ли...“) и обяснява функциите им.

- Идентифицира и оценява в „Обичам те“ и „Две хубави очи“ специфични начини на въздействие.

„Да се завърнеш...“ (Д. Дебелянов)

- Разпознава жанрови характеристики на *елегията*, проявени в „Да се завърнеш...“. Тълкува „Да се завърнеш...“ съобразно жанровите и/или културноисторическите характеристики на творбата.
- Различава проявления на характерни черти на *символизма* в „Да се завърнеш...“ и тълкува творбата съобразно посочените проявления.
- Разпознава литературни похвати, тропи и фигури в „Да се завърнеш...“ и обяснява функциите им.
- Идентифицира и оценява в „Да се завърнеш...“ специфични начини на въздействие.
- Различава светогледни идеи в „Да се завърнеш...“ в съпоставка с други творби от Д. Дебелянов („Черна песен“, „Помниш ли, помниш ли...“, „Един убит“) и обяснява прилики и разлики между тях.

„Гераците“ (Елин Пелин)

- Разпознава жанрови характеристики на *новелата*, проявени в „Гераците“.
- Тълкува „Гераците“ съобразно жанровите и/или културноисторическите характеристики на творбата.
- Различава проявления на характерни черти на реализма в „Гераците“ и тълкува творбата съобразно посочените проявления.
- Разпознава литературни похвати, тропи и фигури в „Гераците“ и обяснява функциите им.

2. Българската литература от периода след Втората световна война

- Различава отличителни за българската култура от периода след Втората световна война светогледни идеи.

„Тютюн“ (Д. Димов)

- Разпознава жанрови характеристики на романа, проявени в „Тютюн“.
- Тълкува откъси от „Тютюн“ съобразно жанровите и/или културноисторическите характеристики на творбата.
- Разпознава литературни похвати, тропи и фигури в „Тютюн“ и обяснява функциите им.

„Нежната спирала“ (Й. Радичков)

- Разпознава жанрови характеристики на разказа, проявени в „Нежната спирала“.
- Тълкува „Нежната спирала“ съобразно жанровите и/или културноисторическите характеристики на творбата.
- Разпознава литературни похвати, тропи и фигури и обяснява функциите им в „Нежната спирала“.
- Идентифицира и оценява в „Нежната спирала“ специфични начини на въздействие.

„Дърво без корен“ (Н. Хайтов)

- Разпознава жанрови характеристики на разказа, проявени в „Дърво без корен“.
- Тълкува „Дърво без корен“ съобразно жанровите и/или културноисторическите характеристики на творбата.
- Разпознава литературни похвати, тропи и фигури в „Дърво без корен“ и обяснява функциите им.

Придобиване на комуникативни умения в часовете по литература

Резюме на съдържанието на (откъс от) изучен повествователен текст

- Познава особеностите на резюмето.
- Създава резюме на съдържанието на (откъс от) изучен повествователен текст.
- Спазва книжовните езикови правила.
- Анализира и критично оценява свои и чужди резюмета.

Есе по граждански проблем, интерпретиран в изучаван (откъс от) литературен текст.

- Познава особеностите на есето.
- Създава есе по граждански проблем, интерпретиран в изучаван (откъс от) литературен текст.
- Спазва книжовните езикови норми.
- Анализира и критично оценява свои и чужди есета по граждански проблем.

* Настоящата учебна програма съответства на предложената от Министерството на образованието учебна програма по български език и литература за 9 и 10 клас от юли 2017 г., публикувана на уебсайта на министерството.